vilken runa han borde använda. Samma bruk av R-runan förekommer på Ängby-stenen i Bromma, U 60. Se L. Wimmer, *Runeskriftens Oprindelse* (1874), s. 200 f., *Die Runenschrift* (1887), s. 244 f., E. Brate i *Runverser* (*ATS* 10), s. 88, *Runologiska spörsmål* (1886), s. 26 f.

34—36 **ifR** är en förkortad skrivning för **iftiR** 'efter'.

Anundr och *Þørgisl* äro mycket vanliga namn över hela Norden under vikingatiden. Om *Asgautr* se E. Wessén, *Studier till Sveriges hedna mytologi och fornhistoria* (1924), s. 92 f., *Nordiska namnstudier* (1927), s. 82 med not 4.

125. Tomteboda, Solna sn.

Pl. 81.

Litteratur: E. Brate, Anteckningar (ATA).
Avbildningar: Brate 1903 och 1916 (ATA).

Två runstensfragment, funna på Tomteboda blindinstituts tomt, sannolikt delar av samma runsten.

Det ena (A) låg 1903 »ovanpå muren utanför södra ändan av trädgårdsbyggnaden». Vid Brates besök år 1915 var stenen försvunnen. Vaktmästaren vid Blindinstitutet, som har innehaft sin plats sedan 1911, säger sig aldrig ha sett stenen eller hört talas om den; troligen har den därför försvunnit före 1911.

Det andra fragmentet (B) påträffades 1915 under schaktningsarbeten »vid gamla trädgårdsbyggnaden i sluttningen åt söder, där järnvägen nu har sina nya spår». Den 1903 undersökta biten var, säger Brate, »funnen tätt bredvid». Fragmentet förvaras tills vidare i Blindinstitutet, bland dess undervisningsmateriel.

Gråsten. Fragment A: längd 55 cm., bredd 38—17 cm. Fragment B: längd 42 cm., bredd 30 cm.; styckets raka kant, som troligen har varit runstenens överkant, är 27 cm. Runorna äro tämligen oregelbundna, och ristningen förefaller, av fragment B att döma, ha varit dåligt utförd.

Inskrift:

Fragment A: **suein** × **R** × **s** -

Fragment B: - **ụri** × **hiþạ**

Till läsningen: Brate läser fragment B: **ṭ** × **ḳera** × **hiþạ**. Han förmodar, att runorna i den ena slingan av fragment A, **suein** ×, ha utgjort inskriftens början och återgivit namnet Sven. Fragment B har tillhört inskriftens mittparti, och slutligen har andra delen av fragment A följt, som skulle ha innehållit sista runan i prep. **iftiR** 'efter' jämte början av ett namn.

126. Över-Järva, Solna sn.

Pl. 81, 82.

Litteratur: E. Brate, Anteckningar (ATA); Solna Hembygdsförenings årsskrift 1926, s. 43, 1927—28, s. 13, 1932—34, s. 88; Järvafältets fornlämningar (1929), s. 33.
Avbildning: Brate 1902 (ATA).

Denna intressanta runsten har i senare tid både upptäckts och åter förkommit. Den upptäcktes år 1900 och låg enligt Brate (1902) »i en skogsbacke V om Över-Järva gård nära dess västra gräns mot åkermark, inom vilken en källa är belägen, varur vatten hämtas av gårdens folk. En väg leder från gården västerut över järnvägen och sedan längs södra gärdesgården

mellan åkerjorden och den hagmark, i närheten av vars västra gärdesgård ett stycke norrut från gärdesgårdshörnet runstenen ligger.» Stenen bör sålunda ha legat icke långt från banvaktsstugan vid Över-Järva.

Ännu 1908 skall runstenen ha funnits kvar på denna plats. Man har emellertid under senare år förgäves sökt efter densamma. Förmodligen blev den borttagen, då skjutbanorna på Järva övningsfält anlades, och använd som fyllnadsmaterial i den militärväg, som börjar N om järnvägsstationen vid Ulriksdal. År 1934 fann posttjänstemannen A. Tydén, Riksantikvariens ombud i Solna, i en skogsbacke c:a 400 m. VSV om Över-Järva gård ett litet fragment med några runor. Det förvaras nu i Statens Historiska Museum (inv.-n:r 21389).

Brate gjorde 1902 en avklappning av stenen, och efter denna togos sedan fotografier, de enda avbildningar av stenen som finnas.

»Vid upptäckten lär stenen hava varit hel», skriver Brate; »ett mindre stycke var dock löst. Nu är stenen söndersprucken i 5 delar.»

Ljus gråsten. Hela runstenen var enligt Brate nästan triangelformig, och ristningen gick så nära stenens kanter, att denna icke synes kunna ha varit rest. Vänstra sidan, där inskriften börjar, var 1,40 m., högra sidan 1,60 m. och nedre sidan 0,94 m. Ristningen var enligt Brate tydlig. Fragmentets storlek 0,33 × 0,24 m.

Ornamentiken är rätt ovanlig. En runslinga är lagd i två varv över stenytan och i ändarna försedd med ormhuvud, sett uppifrån, och stjärt. Den påminner något om vissa ristningar i Södertörn: Sö 217, 229, 254 o. a. Något kors finnes icke.

Inskriften börjar icke vid ormens huvud utan först längre ned, sedan ormens hals har korsats av en annan slinga. Början antydes genom ett litet snett kors, vilket skiljetecken annars icke förekommer i inskriften.

Inskrift (enligt Brate):

× **furkuþr : lit : risa : - - - ṇ : . . . ḳ : bru : þasi : efti : þurkar : sun : sin : auk : efti : hskis : kuþ : hilbi**
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

- - t : þisa : auk kus· Vid ormhuvudet: **mas : kuþ**
65 70 75 80

Forkuðr let ræisa [stæi]n [o]k bro þessi æftiʀ Þorgæiʀ, sun sinn, ok æftiʀ Asgisl. Guð hialpi and þæiʀa ok Guðs . . .

»Forkunn lät resa stenen och [göra] denna bro efter Torger, sin son, och efter Åsgisl. Gud hjälpe deras ande och Guds . . .»

Till läsningen: På det bevarade fragmentet finnas endast runorna 8—11 **lit : ṛ** jämte topparna av 52—53 **ki**. Bistavarna på **t**, **l** och **r** börja ett par cm. nedanför huvudstavens topp. — 15—19 är till större delen förstört; därav finnes blott nedre delen av 16—18 **tin** och en del av hst i 19 **k** i behåll. 27 och 46 **e** voro enligt Brate tydligt stungna. I stället för 37—39 **sun** ha Brates anteckningar och hans ena fotografi av avklappningen **suna**; det andra har **sun**. Troligen är **a** en felläsning, eller möjligen en felristning. 50 är på fotografierna ett tydligt **h**. 52 uppfattar Brate såsom ett upp- och nedvänt **u**; »dess kännestreck är jämnlöpande med staven alldeles avvikande från **k**, varpå man annars kunde tänka». En stupruna vore emellertid på detta ställe ganska omotiverad. Säkerligen är runan en **k**-runa, ehuru med oregelbunden form. 59 **i** är skadat på mitten; det kan ej med säkerhet avgöras, huruvida runan har varit **i** eller **a**. Brate läser 63—65 **aut** men anmärker, att där »saknas hela **a** och övre delen av **u**». Av fotografierna att döma är läsningen mycket oviss. Där kan lika väl ha stått **ant**. Efter 73—75 **kus** väntar man givetvis ordet 'moder'; detta har emellertid enligt Brate icke funnits. I stället står på ormens hals i riktning mot ormens huvud, alltså i fortsättningen av begynnelseslingan **mas : kuþ**.

Om namnet *Forkuðr* se U 14. 31—36 **þurkar** kan återge ett *Þorgarðr*. Av detta namn finns visserligen intet annat belägg i runinskrifterna, men några från medeltida urkunder (Lundgren). I Norge var *Þorgarðr* icke vanligt (Lind). I så fall får man antaga, att *ð* ljudlagsenligt fallit bort mellan två *r* i nom., varefter även formen **þurkar** kunde brukas i ack. Jfr **þorker** Torgärd U 14. Men sannolikare torde vara, att **þurkar** återger det vida vanligare namnet *Þorgæirr*, med **r** i stället för väntat **ʀ**. Detta är ingalunda ovanligt: **þorkir** L 145, 199, **þurker** L 1054, **þorker** L 1552, **þurkair** L 1045, väl även **þorkar** U 116, L 1232. — I 50—54 **hskis** torde **h** ha kommit till genom misstag i stället för **a**. Ristaren har först råkat hugga **n**, men sedan rättat detta genom att lägga till **a** runans bistav. Vi få då formen **askis**, som kan avse ett mansnamn *Asgisl*, *Æsgisl*; en **l**-runa har alltså blivit utelämnad. Emellertid synes, märkligt nog, detta namn icke annars vara belagt i nordiska källor. Brate läser **hsuis** och förmodar, att detta är samma namn som **haosui** U 77 och **hasui** U 78, isl. *Høsvir*.

66—69 **þisa** måste vara en form för *þæiʀa* 'deras'. **s** står sålunda i stället för **ʀ** på grund av ljudlikhet. Jfr U 61 **þais** 'de'.

127. Danderyds kyrka.

Pl. 82.

Litteratur: B 120, 1121, L 660, D 2: 6. Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 47; N. R. Brocman, Sagan om Ingwar Widtfarne (1762), s. 107; UFT h. 4 (1875), s. 10; O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 12, 51; E. Brate, Anteckningar 1902 (ATA); Sveriges kyrkor, Uppland 1: 1 (1918), s. 45; S. Lindqvist, Jarlabankesläktens minnesmärken (i: Nordiska arkeologmötet i Stockholm 1922), s. 130 f.; M. Palmgren, Runinskrifterna i Danderyds socken, 1934 (hs i ATA).

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, två träsnitt, det ena signerat även »ICH» (i Peringskiölds Monumenta och B 120, 1121); teckning i »Danderyds och Lidingö Antikvitetsbok» 1772 (ATA); Dybeck a. a.; Brate foto 1902 (ATA).

Runstenen låg på 1600-talet i södra kyrkodörren, troligen såsom tröskelsten. *Ransakningarna*: »Vthi Dannerydhs Kyrkiedörr är een Runesten lagder»; Hadorph: »Vthi Sudre Kyrkedörren är en Runsten»; Peringskiöld: »Dandery kyrkedörr»; B 1121 »I Dandry Kyrkodörren». År 1757 beslöts, att den gamla portalen på södra sidan av kyrkan skulle muras igen. Då runstenen nästa gång omtalas (i *Danderyds och Lidingö Antikvitetsbok*), var den sönderslagen i fyra delar och befann sig vid kyrkmuren; en del låg dock vid solvisaren på kyrkogårdens södra sida. Tydligen har stenen blivit sönderslagen, då den framtogs ur portalen; Hadorphs träsnitt visar den ännu hel.[1] Senare, ovisst när, ha de fyra delarna åter blivit sammanfogade och runstenen inmurad i kyrkmuren på södra sidan nere vid grunden. Där fanns den på 1860-talet, då Dybeck avtecknade den. Då Brate år 1902 undersökte stenen, var den åter uttagen ur muren och stödd mot södra kyrkväggen på utsidan. Den var lagad med stora järnkrampor, som hade slagits in i stenen, och ristningen var full av murbruk. Vid kyrkoreparationen 1915 flyttades den till sin nuvarande plats till vänster om porten i kyrkans västra gavel. År 1930 borttogos järnkramporna och stenen lagades med stenkitt.

Ljus granit. Höjd 2,14 m., bredd 1,38 m. Ristningen är synnerligen jämnt och säkert utförd. Den är på det hela taget väl bevarad.

[1] Enligt en annan anteckning i antikvitetsboken fanns en runsten stående upprest mot kyrkväggen, sönderslagen i tre delar; en av dessa hade vid en kyrkoreparation 1784 blivit lagd till grund för predikstolens fot. Vid inventeringen 1829 låg detta fragment fortfarande kvar på denna plats; däremot omtalas f. ö. icke några runstenar. Troligen är det samma runsten (U 127) som avses; dess delar ha alltså varit skingrade på tre olika ställen. Vid reparationen 1915 fann man i varje fall icke någon runsten vid predikstolen.